

Udkast 04/3 08

Til samtlige kommuner, regioner m.fl.

Dato:

Orienteringsskrivelse nr. 2 om lovgivningsmæssige forpligtelser overfor socialt udsatte borgere

Den 7. juli 2007 udsendte Socialministeriet og Kommunernes Landsforening i fællesskab et brev til kommuner, regioner m.fl. med en samlet beskrivelse af de væsentligste regler på forsorgshjems- og krisecenterområderne m.m.

Efter udsendelsen er der rejst en række yderligere spørgsmål, ikke blot i relation til forsorgshjem- og krisecentre m.v., men også på andre områder, der har betydning for socialt udsatte borgeres forhold.

Med denne fælles henvendelse vil Kommunernes Landsforening og Velfærdsministeriet orientere om nogle af de regler, der særligt har givet anledning til spørgsmål.

Eu-borgeres ret til ydelser efter serviceloven

EU-borgere har ret til at opholde sig som turister i et andet EU-land i 3 måneder og som arbejdssøgende i 6 måneder under forudsætning af, at de kan forsørge sig selv og at de ikke ligger værtslandet til byrde. Til denne gruppe kan der alene ydes hjælp i forbindelse med hjemrejse jf. aktivlovens § 12a.

Personer, der ikke opholder sig lovligt her i landet, vil have ret til den hjælp, som ikke kan vente til de kommer hjem igen. Det gælder f.eks. akut lægehjælp mv.

Forsorgshjem, herberger m.v. (servicelovens § 110)

Tilbud om ophold i forsorgshjem og herberger er midlertidige botilbud efter § 110 i serviceloven. Optagelse er betinget af dels, at pågældende har lovligt ophold her i landet dels, at pågældende er omfattet af målgruppen for tilbudet. Målgruppen for forsorgshjem m.v. efter § 110 er ”personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.”

Det er boformens leder, der træffer afgørelse om optagelse og som således skal vurdere, om der er tale om personer, der har lovligt ophold her i landet og som tilhører målgruppen.

Tilsvarende gælder optagelse af besøgende i natcaféer m.v. etableret i tilknytning til en § 110-boform. Da der er tale om åbne tilbud uden visitation og registrering kan det fx på grund af sprogproblemer m.m.

være vanskeligt at vurdere, om der er tale om personer, der lovligt opholder sig her i landet og som tilhører målgruppen. Der kan derfor være behov for en nærmere undersøgelse af de pågældendes baggrund og situation, som kan gennemføres indenfor 1-2 dage.

Det er en betingelse for at opnå statsrefusion, at ydelsen er tildelt i overensstemmelse med lovgivningen. Hvis en ydelse er tildelt uden hjemmel, kan kommunen ikke opnå statsrefusion. Hvis en kommune uretmæssigt har modtaget statsrefusion, skal den refunderes.

Folkeregistrering på forsorgshjem og krisecentre m.v.

Afgørelser om bopælsregistrering i Det Centrale Personregister (CPR) træffes af kommunerne i første instans. Velfærdsministeriet er klageinstans for kommunale afgørelser om bopælsregistrering, jf. CPR-lovens § 56.

Efter § 6, stk. 1, i CPR-loven (lovbekendtgørelse nr. 1134 af 20. november 2006) skal kommunalbestyrelsen CPR registrere enhver på dennes bopæl i kommunen, hvis vedkommende efter reglerne i CPR-lovens kapitel 4-6 skal være registreret her i landet. Ved bopæl forstås det sted (bolig), hvor en person regelmæssigt sover, når denne ikke er midlertidigt fraværende på grund af ferie, forretningsrejse, sygdom eller lignende, og hvor denne har sine ejendele.

Kommunalbestyrelsen skal efter CPR-lovens § 6, stk. 2, registrere den, der ingen bopæl har, på vedkommendes faste opholdssted i kommunen uanset dettes karakter. For at opholdsstedet kan anses for fast, er det bl.a. et krav, at opholdet skal have en vis varighed.

Efter CPR-lovens § 6, stk. 4, skal den hidtidige bopælskommune fortsat have registreret den, der intet fast opholdssted har, men kommunalbestyrelsen skal registrere den pågældende som fraflyttet den tidligere adresse (uden fast bopæl). Kommunalbestyrelsen skal med mellemrum tage sagen op for at vurdere, om der kan fastlægges en bopæl eller et fast opholdssted.

Hvis en person ikke har nogen bopæl, jf. lovens § 6, stk. 1, skal det vurderes, hvorvidt pågældende har et fast opholdssted i kommunen. Med udtrykket »fast opholdssted«, jf. CPR-lovens § 6, stk. 2, sigtes til et sted, som den pågældende ikke benytter som et egentligt hjem, men hvor vedkommende i en vis periode overnatter og kan træffes. Dette gælder f.eks. institutioner som

forsorghjem og krisecentre. Udtrykket omfatter imidlertid også situationer, hvor en persons ophold på en bestemt adresse ikke har en sådan karakter, at stedet kan betragtes som vedkommendes hjem, men hvor vedkommende opholder sig og overnatter i et sådant omfang, at det pågældende sted må siges at være vedkommendes hovedopholdssted. Et herberg for hjemløse vil således f.eks. også kunne betragtes som et fast opholdssted.

Der kan ikke siges noget om, hvor langt opholdet skal være, for at det kan siges at være fast, men hvis alternativet er en registrering uden fast bopæl, vil også ophold af mindre end 1 måneds varighed normalt kunne danne grundlag for registrering af adressen som et fast opholdssted.

For personer, der opholder sig på en institution, gælder en formodning for, at der er tale om et midlertidigt fravær fra deres bopæl. Hvis personen beholder rådigheden over en anden bolig, jf. CPR-lovens § 6, stk. 1, skal vedkommende således fortsat være registreret på denne hidtidige adresse. Er boligen imidlertid opgivet, skal der ske en registrering på institutionen, hvis opholdet dér har en sådan længde, at det kan siges at være fast, jf. ovenfor. Ved helt kortvarige ophold må den pågældende derimod registreres uden fast bopæl i sin hidtidige kommune. Det skal i forbindelse med registrering på en institution præciseres, at de økonomiske byrder, som kommunen måtte blive pålagt derved og eventuel modvilje mod registreringen hos en institutionsbestyrer eller andre, ikke må tillægges betydning ved afgørelsen af, om der skal ske registrering.

Særligt for så vidt angår herberger for hjemløse bemærkes, at hjemløse, som opholder sig på et herberg hver dag i en periode af en sådan længde, at opholdet der må siges at være fast, jf. ovenfor, skal bopælsregistreres på herberget. Har den pågældende derimod ikke en fast overnatningsmulighed på herberget, og kan den pågældende derfor ikke påregne at overnatte der hver dag i en periode, vil den pågældende derimod skulle registreres uden fast bopæl i sin hidtidige kommune. En institution – f.eks. en natcafé – hvor man ikke kan opholde sig om dagen, kan ikke danne grundlag for en bopælsregistrering.

Det bemærkes, at kommunens stillingtagen til, om en person skal registreres på en institution, herunder et forsorghjem, krisecenter eller et herberg for hjemløse, er en afgørelse i forvaltningsretlig forstand. En afgørelse om bopælsregistrering skal meddeles den pågældende og afgørelsen skal – hvis den pågældende ikke ved afgørelsen får medhold fuldt ud - forsynes med klagevejledning, jf. CPR-lovens § 56.

Spørgsmål i relation til kvindekrisecentre

Godkendelse

Kvindekrisecentre er ikke omfattet af godkendelsesbestemmelsen i servicelovens § 144 eller § 142. Den stedlige kommunalbestyrelse skal derfor ikke foretage en formel godkendelse af et kvindekrisecenter.

Tilsyn

Det fremgår af servicelovens § 148a, jf. bemærkningerne til bestemmelsen (L 48), at kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen har det generelle driftsorienterede tilsyn med de sociale botilbud - herunder også krisecentre - der ligger i kommunen også selvom kommunalbestyrelsen ikke ønsker at lade det pågældende tilbud indgå i sin forsyningsforpligtigelse. Dette gælder dog ikke, jf. servicelovens § 148a, stk. 2, for tilbud, hvor en anden kommune eller region har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet og om tilsyn, eller hvor tilbuddet er omfattet af regionsrådets generelle driftsorienterede tilsyn, jf. servicelovens § 5, stk.7.

Kommunen kan således med hjemmel i servicelovens § 148a gribe ind over for et krisecenter i kommunen med påbud om forbedringer og forbud mod drift.

Indberetning til Tilbudsportalen

Det fremgår af servicelovens § 14, stk. 2, at en kommunalbestyrelse kun kan lade tilbud, der er optaget på Tilbudsportalen, indgå i den kommunale forsyning.

Det betyder samtidig, at kvindekrisecentre skal være optaget i Tilbudsportalen for at opnå betaling fra en beboers opholdskommune.

Det fremgår af § 5, stk. 3 i bekendtgørelse nr. 681 af 20. juni 2007 om Tilbudsportalen, at oplysninger om private tilbud, der ikke er omfattet af stk. 2, dvs. tilbud, som ikke er godkendt eller som der ikke er indgået en generel aftale med, skal indberettes til Tilbudsportalen af den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som fører det generelle driftsorienterede tilsyn, med tilbuddet jf. servicelovens § 148a.

Selvom kvindekrisecentre ikke skal godkendes i medfør af servicelovens § 144, vil det således være den stedlige kommunalbestyrelse, der har forpligtigelsen, jf. bekendtgørelsen om Tilbudsportalens § 5, stk. 3 og servicelovens § 148a, til at kvindekrisecentret indberettes til Tilbudsportalen. Dette gælder med mindre det pågældende regionsråd har optaget kvindekrisecentret som en del af sin forsyningsforpligtigelse, jf. servicelovens § 5, stk. 7, eller en anden kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af og tilsyn med det pågældende kvindekrisecenter. I disse tilfælde vil det være aftalekommunalbestyrelsen eller det pågældende regionsråd, der skal sikre kvindekrisecentret indberetning til Tilbudsportalen.

Når et kvindekrisecenter fremlægger de oplysninger, der kræves for optagelse i Tilbudsportalen har den stedlige kommunalbestyrelse derfor pligt til at sikre kvindekrisecentret optagelse i Tilbudsportalen.

Fastsættelse af takster på krisecentre og forsorgshjem m.v.

Reglerne i bekendtgørelse nr. 683 af 20. juni 2007 om omkostningsbaserede takster for kommunale tilbud gælder efter ordlyden kun for ”kommunale tilbud”. En kommune, der indgår aftale med et privat tilbud, vil efter tilsvarende principper fastsætte en pris for den ydelse, kommunen gør brug af.

Kommunale tilbud er tilbud, som ejes og drives af kommunen. Det vil sige, at begrebet ikke omfatter tilbud, som er etableret i privat regi, som fond (selvejende institution) eller i en anden privatretlig organisationsform. En selvejende institution er også privat, selv om kommunen har en overenskomst med den. Det afgørende er organisationsformen – kommunal eller privatretlig.

For regionale tilbud fastsættes taksterne i forbindelse med rammeaftalen mellem regionen og kommunerne ud fra den samlede udgift, regionen har til tilbuddet.

For private tilbud vil de økonomiske vilkår fremgå af den aftale, der indgås mellem det offentlige og det private tilbud.

Særligt vedrørende takster på krisecentre

Ophold på kvindekrisecentre finansieres af kommunerne via takstbetaling med 50 % statsrefusion. Kommunen (betalingskommunen), hvis borgere opholder sig på krisecentre efter servicelovens § 109, betaler den fastsatte takst.

Udgifter vedrørende børn på krisecentre, herunder lønudgifter mv. til særligt personale til at tage sig af børnene mv., forudsættes indregnet i taksten.

Reglerne i bekendtgørelsen om omkostningsbaserede takster for kommunale tilbud fastsætter regler om, at taksten skal fastsættes for det enkelte tilbud eller for typen af tilbud, jf. § 2. Det kan fx fastsættes pr. plads pr. tilbud. Efter reglerne skal takstberegningen endvidere ske med udgangspunkt i alle tilbuddets gennemsnitlige langsigtede omkostninger, jf. § 3, samt visse særlige omkostninger for kvindekrisecentre og forsorgshjem, jf. § 3, stk. 3.

Et barns ophold på et krisecenter opstår i medfør af moderens ophold. Der er derfor tale om én samlet ydelse. D.v.s., at der ikke for børnene skal beregnes en særskilt takst. Når et kvindekrisecenter beregner pladsprisen, er det dermed ikke kvinde for sig og børn for sig. Dette har ikke noget med betalings-situationen at gøre, jf. nedenfor. Driftsudgifterne (vand, varme, el, mad, lønudgifter mm.) for børns ophold indregnes derfor i krisecentrenes gennemsnitlige langsigtede omkostninger.

Foruden driftsudgifter til børnenes ophold på et krisecenter (som indregnes i taksten for ophold på krisecenter) kan handlekommunen have udgifter forbundet med, at børnene ofte kan have brug for særlig støtte under opholdet, jf. servicelovens regler herom. Handlekommunen udarbejder særskilte takster herfor i det omfang, at støtten er omfattet af takstbekendtgørelsen.

I takstfastsættelsessituationen fastsætter kommunen, regionen (jf. rammeaftalen), det private tilbud (jf. aftalen med kommunen eller regionen) en takst (pris) for en normalplads i tilbuddet, beregnet ud fra de gennemsnitlige omkostninger ved pladsen. Ved siden af normalpladsen kan der være tillægsydelse, der kan lægges oven i prisen eller fragå i prisen afhængig af tilbuddets indretning.

Eksempel:

Har en kvinde børn med, som optager et værelse, og dermed bruger 2 normalpladser, så er det disse pladser, som kommunen skal betale i betalingssituationen.

Den fastsatte takst gradueres således i den konkrete situation - betalingssituationen - afhængig af, hvad brugeren faktisk lægger beslag på udover normaltilbuddet.

Hjemtagelse af statsrefusion for kvinders ophold på krisecentre

Der er statsrefusion i forhold til det, som kommunen faktisk betaler - altså på baggrund af betalingssituationen. Refusionen ydes til betalingskommunen for de boformer, der er registreret i Tilbudsportalen. Det skal i den forbindelse bemærkes, at Tilbudsportalen alene er et redskab til at skabe et landsdækkende overblik over de tilbud, som eksisterer på det sociale område. Reglerne om Tilbudsportalen regulerer ikke, hvordan takster for tilbud skal beregnes.

Revisionen i den kommune, der driver krisecentret, efterprøver, at der foreligger oplysninger om, hvilken kommune brugerne kommer fra. Ønsker en kvinde med ophold på et krisecenter at være anonym, må hun over for centrets leder dokumentere eller i det mindste oplyse, hvilken kommune, hun kommer fra. For at sikre et ønske om anonymitet samt sikre et korrekt grundlag for udskrivning af regninger til kommunerne, er det tilstrækkeligt, at oplysningerne kan efterprøves af revisionen.

På det grundlag sendes takstbaserede regninger til betalingskommunerne.

Egenbetaling på krisecentre og forsorgshjem m.v.

Lovgrundlag

Serviceovens § 163, stk. 3, indeholder en bemyndigelsesbestemmelse til ministeren om, at ministeren i en bekendtgørelse fastsætter regler om beta-

ling og om nedsættelse af betalingen i botilbud efter servicelovens §§ 107-110 med et beløb, der opgøres efter så vidt muligt lignende regler som i lov om individuel boligstøtte.

Bemyndigelsen er udnyttet i forbindelse bekendtgørelse nr. 1387 af 12. december 2006 om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108. Bekendtgørelsen er en ajourføring - uden indholdsmæssige ændringer om beboerbetaling – af en tilsvarende bekendtgørelse, der var gældende frem til kommunalreformen.

Af § 1 i betalingsbekendtgørelsen fremgår, at betaling for ophold i kommunale boformer efter §§ 109 og 110 sker af beboerens arbejdsindtægt, pension, kontanthjælp eller anden indtægt.

Ifølge § 2 i bekendtgørelsen fastsætter kommunalbestyrelsen betalingen for opholdet i botilbuddet, herunder el og varme. Kommunalbestyrelsen fastsætter endvidere betaling for kost og for andre ydelser, herunder vask, som er en integreret del af opholdet efter lov om social service.

Betalingen kan fastsættes som et samlet beløb eller under hensyntagen til de ydelser, der modtages, bl.a. sådan at det er muligt at fravælge et eller flere måltider eller andre ydelser. Boligbetalingen for ophold i botilbud efter §§ 109 og 110 fastsættes en gang om året ud fra niveauet for boligudgifter for lignende boformer i lokalområdet. Betalingen kan fastsættes som et samlet beløb eller under hensyn til de ydelser, der modtages, bl.a. således at det er muligt at fravælge et eller flere måltider eller andre ydelser. Betalingen kan fastsættes som en takst pr. døgn.

Beboere, der bevarer egen bolig under opholdet, betaler som udgangspunkt ikke for det midlertidige botilbud (boligdelen).

Betalingen kan, som led i efterbehandling, fastsættes sådan, at beboeren får mulighed for en opsparing.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 3, at beboere, der ikke har indtægt, ikke opkræves betaling for opholdet. Til beboere, der ikke har indtægt, fastsætter og udbetaler kommunalbestyrelsen et beløb til personlige fornødenheder, indtil der foreligger et indtægtsgrundlag i form af en arbejdsindtægt, pension, kontanthjælp eller anden indtægt.

Hvilken kommune fastsætter taksten for kost og logi?

Med hensyn til fastsættelse af betaling i botilbud efter §§ 109 og 110 er det kommunalbestyrelsen, der fastsætter betalingen for kost og logi, jf. bekendtgørelsens § 2. Det er den kommunalbestyrelse, der driver botilbuddet eller som har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i botilbuddet, der fastsætter taksten.

F.s.a regionalt drevne tilbud påhviler opgaven den stedlige kommunalbestyrelse. Fastsættelse af takster for egenbetaling og individuelle ydelser i forbindelse samt opkrævning af beboerbetaling vil med fordel kunne aftales i forbindelse med rammeaftalen.

Hvordan fastsættes egenbetalingen?

Beregningsgrundlaget for fastsættelse af taksten for kost og logi tilvejebringes af driftsherren.

Beboernes egenbetaling kan afregnes direkte med boformen eller med beboerens opholdskommune.

Det er beboerens opholdskommune, som fastsætter borgerens betaling i en afgørelse over for borgeren. Afgørelsen tager hensyn til oplysninger om borgerens indtægter og oplysninger om prisen på det konkrete tilbud, som borgeren benytter.

Der er eksempler på, at kommuner har anmodet forsorgshjemmene om at fremskaffe underskrevet betalingstilsagn fra kommunens egne borgere med henblik på at beregne egenbetalingen og fratække beløbet i borgerens kontanthjælp eller pension. Endvidere er der eksempler på, at kommunerne går ind og foretager en individuel økonomisk vurdering over, hvad kommunen synes er et rimeligt beløb til rådighed og således øger opholdsbetalingen.

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at der er et vist beløb til rådighed til egne fornødenheder ("lommepege") i de tilfælde, hvor kontanthjælpen e.a ikke rækker, fx i relation til unge.

Bestemmelsen indebærer, at kommunen skal foretage en vurdering af, hvilke udgifter, borgeren har og sædvanligvis afholder, og hvilke personlige fornødenheder, borgeren har behov for etc. Beboerens opholdsbetaling kan ikke øges med henblik på at nedsætte den kommunale takst.

Det kan med beboeren aftales, at der udover beboerens egenbetaling trækkes et beløb til opsparing med henblik på udslusning og etablering i egen bolig.

Overførsel af stofmisbrugere til alternativ afsoning i socialt regi henhold til straffuldbyrdelseslovens § 78

Den 1. januar 2007 blev der indført behandlingsgaranti i Kriminalforsorgens institutioner.

Behandlingsgarantien i fængslerne retter sig mod den gruppe af indsatte, som Kriminalforsorgen ikke skønner egnet til overførsel til alternativ afsoning efter straffuldbyrdelseslovens § 78 f.x på grund af hensynet til retsfølelsen, farlighedskriteriet eller for lang en dom. Tilbud om misbrugsbehandling for indsatte i kriminalforsorgens institutioner er således et supplement til den

behandling, som tilbydes af det almindelige behandlingssystem uden for kriminalforsorgen

Målgruppen for anvendelse af alternativ afsoning efter straffefuldbyrdsloven § 78 er bl.a. fængseldømte stofmisbrugere, der har behov for særlig behandling eller pleje. Direktoratet for Kriminalforsorgen vurderer om betingelserne nævnt i straffefuldbyrdsloven § 78 er opfyldt, og om der kan gives tilladelse til alternativ afsoning.

Kommunalbestyrelsen har den fulde visitationskompetence og det er således kommunen, der tilbyder og visiterer til det konkrete behandlingstilbud. Visitationen følger reglerne i servicelovens § 101. Det betyder bl.a., at stofmisbrugeren har en ret til at vælge mellem offentlige og private godkendte behandlingstilbud af tilsvarende karakter som det, kommunen har visiteret til. Såfremt stofmisbrugeren er uenig i visitationsafgørelsen, kan han eller hun klage over denne til det sociale nævn.

De sociale myndigheder finansierer behandling i kommunalt regi.

Kvalitetsstandarder for social behandling for stofmisbrug

Ifølge Servicelovens § 139 er kommunerne inden d.1.juli 2007 pligtige til at fastsætte og offentliggøre en kvalitetsstandard for social behandling for stofmisbrug i deres kommune.

Kvalitetsstandarden er udtryk for en politisk besluttet servicestrategi eller målsætning, og den skal afspejle indholdet i samt omfanget og udførelsen af de tilbud og ydelser inden for stofmisbrugsbehandling, som kommunen tilbyder de borgere, der ønsker social behandling for stofmisbrug.

Servicestyrelsen følger udviklingen på området og yder kommunerne rådgivning og inspiration til arbejdet med udarbejdelsen og udviklingen af kvalitetsstandarder.

Servicestyrelsen har på sin hjemmeside derfor gjort det muligt for kommunerne at finde de aktuelle lovmæssige dokumenter (bekendtgørelse, vejledninger til serviceloven) samt eksempler fra enkelte kommuners godkendte kvalitetsstandarder til inspiration for udarbejdelsen af egne standarder: www.servicestyrelsen.dk

Servicestyrelsen står der ud over til rådighed med rådgivning og støtte telefonisk og opfordrer alle kommuner til at indsende deres kvalitetsstandarder til styrelsen, så de kan anvendes til inspiration for andre kommuner og for at styrelsen kan følge kommunernes arbejde på området.

Yderligere oplysninger eller eventuelle tvivlsspørgsmål om indholdet af dette brev kan rettes til:

Konsulent Rafai Al-Atia, Kommunernes Landsforening (tlf.nr.33703486, e-mail: raf@kl.dk) eller

Fuldmægtig Lene Hundborg, Velfærdsministeriet, (tlf.nr.33929215, e-mail: leh@sm.dk).

Med venlig hilsen

Peter Kjærsgaard Pedersen

Peter Juul